

Dona, rei, illa

Eva Baltasar va publicar *Laia* (Columna), el seu primer llibre de poemes, l'any 2008. Era una obra madura, que el jurat del premi Miquel de Palol va distingir com la millor entre les presentades a concurs aquell any. En el jurat, hi havia, entre altres poetes, Pere Gimferrer i Màrius Sampere.

Laia era un llibre d'amor i un llibre amatori, si és que els dos extrems es poden discriminar: "Jo sóc a tu com el nom a les coses, / de la mateixa manera que viu / l'indret cercat en l'extensió d'un / mapa". De seguida va arribar el segon títol de la poeta, *Atàviques feres* (Cossetània), que també va guanyar un premi destacat. Sempre cal llegir amb atenció els epígrafs dels llibres de Baltasar. En aquest cas, uns versos de Renée Vivien que diuen: "I respiro alhora, amb igual fervor, la Dona que temo i les Feres que estimo".

Atàviques feres ens reservava una reflexió sobre la identitat personal —que és un dels assumptes preferits de l'obra poètica d'aquesta autora: el "viatge al centre de nosaltres mateixes"—, i hi havia, encara, uns quants versos il·luminadors sobre el temps. No s'havia apagat el ressò del llibre que acabo d'esmentar que ja n'arribava un tercer, també guanyador d'un certamen important, *Reclam* (Diputació de Lleida-Institut d'Estudis Ilerdencs). A banda tot el (poc) que n'he apuntat, els llibres de Baltasar incorporen referències culturals —principalment literàries, i més concretament de la lírica anglosaxona i germànica del segle xx— i imposen una mirada molt personal sobre la realitat. "La poesia —com volia Auden, i com recorda Baltasar citant-lo— no fa que passi res". Però, en canvi, "sobreviu". *Reclam* donava algunes claus sobre l'exercici personal de l'escriptura: "La poesia, l'excavo en una mina que es diu com jo / i us la regalo".

Quan començo a escriure aquesta introducció per al nou llibre de la poeta, DOTZE TREBALLS —un títol descriptiu, molt suggeridor, potser manllevat a les arts plàstiques—, llegeixo en un diari que aquesta nit, la del 20 de novembre del 2010, Eva Baltasar ha tornat a guanyar un premi, a Lleida, amb un llibre que du per títol *Medi aquàtic*. En suma: ens trobem davant un cas força insòlit, de poeta que no comença a publicar fins als trenta anys, però que, un cop apareix el seu primer llibre, dóna a la llum una corrua de títols (cinc en només dos anys!), que mantenen, del primer a l'últim, el rigor i la qualitat. I això passa perquè Eva Baltasar escriu després d'haver llegit molt i després d'haver pres infinitat de notes valuoses sobre el que llegeix.

DOTZE TREBALLS és una obra molt diferent de les tres precedents. El realisme íntim de les primeres, aquí es desencanaixa, o pren una volada diversa. Estructurat en dotze poemes llargs, cada un dels quals escrit amb dístics blancs, el llibre sembla que aposti pel surrealisme: “l'aixeta del televisor m'omple la sala / de peixos que encara cuegen. La moqueta és tan xopa // que se m'inflen les cames com les potes dels mobles”. Ingeborg Bachmann és cridada, en aquest cas, a encapçalar el llibre: “D'ençà que els noms ens pesen en les coses”, diu el vers inacabat de la poeta austríaca. I és que DOTZE TREBALLS, servint-se d'un teló d'imatges prodigioses, de vegades al·lucinants, altres veladament oníriques, aprofundeix un cop més en la qüestió de la identitat personal. “Som densos i magnífics”, llegim en el poema inicial, “Sotabosc”—la mirada arran de terra és pròpia d'aquests versos, i també l'objectivació d'allò minúscul, tan sovint—. No, el *mot de passe* de Bachmann no ens predisposa, com podríem pressuposar, a entrar en un llibre amarg. La identitat personal —nom i cognoms— es concreta en uns versos esplèndids: “Em dic com una dona, com un rei, com una

illa". Hi ha, però, la coda: "Tants territoris per batejar-me / i tanta distància per prendre'n consciència". No és amarga, la poesia de Baltasar. Però encara menys és autocomplaent.

El llibre, doncs, amb la seva rica varietat metafòrica que reflecteix l'aparador trafegós de la vida, amb la seva delicada percepció dels replecs de la consciència, ens proposa una anàlisi sobre allò íntim i sobre el que l'agredeix o hi impacta. El que hi ha fora sempre es relaciona conflictivament amb el que covem dins. Si el pròxim llibre de Baltasar es titula *Medi aquàtic*, aquí trobem força versos que ens parlen de nedar, però no hi ha planys ni Ofèlies. Aquesta no és una poesia que es pugui desxifrar rectament com la dels llibres anteriors. La veu del poema ens situa, almenys en un parell de casos, a Nova York, al Central Park, on "plou com en una poesia qualsevol, però és pluja d'ara mateix; / un buidatge d'oceans". ¿Veieu el vincle? És similar a moltes analogies que la poeta crea insospitadament, ara i adés, i que doten la seva escriptura d'una llum nova. Un enllaç entre la quotidianitat i la mitologia, per exemple: "com una medusa amb una permanent / de cent rul·los mossegats per cent àncores". O una altra entre la intimitat agradable d'un lloc i un vehicle que passa: "Un cotxe patrulla s'arrossega per la finestra, / sembla una cafeteria càlida i confortable, // amb els seus llums de neó i les últimes tafaneries". Aquest poema que acabo de citar, "Zona residencial", comença referint-se a llaunes de sopa de tomàquet i acaba amb una imatge sensacional: "Penjo el telèfon i m'abraço a les cortines; // voldria ser una veïna qualsevol / i fer-les còmplices dels meus petits delictes". En un altre lloc, unes noietaes distingides, mudades ("les tiben els anells i els diamants de màxima duresa"), serveixen per representar-se —a la veu del poema, que podria ser la de la mateixa poeta, o no— com "una baula entre alguna cosa corrupta /

i els peluixos". Aquelles cortines —com "l'hora dels gots de llet i els panets amb mantega" de l'últim vers del llibre— podrien ser de la casa de Louise Glück. El que queda entre la cosa corrupta i els peluixos, del magatzem en penombra de la gran Jane Kenyon.

JORDI LLAVINA

Seit uns die Namen in die Dinge wiegen.
D'ençà que els noms ens pesen en les coses.

INGEBORG BACHMANN

Sotabosc

Avancem amb tanta pressa que semblen petits insectes
afamats d'alguna cosa tendra que agonitza.

L'heu tastat, aquest coixí de fulles plenes de taques?
El seu contorn és una serreta mineral,

totalment adaptable al nostres encontorns.
L'horitzontalitat és perillosa perquè ens assoleix

i executa les lleis de la física de manera mecànica.
Ens drecem, ens drecem, com la quilla d'un vaixell

al rall de la tempesta. Si tinguéssim ales n'hi hauria prou
amb el dit d'un nen per esmicolar aquest os de sucre negre.

Però som densos i magnífics, naveguem;
és una capacitat inherent a les nostres existències.

Els grans embalums sembla que es desplacin lentament
i això ens empeny a imitar-los. Malgrat tot parlem

com les formigues i ens passem les paraules
amb la boca, de l'un a l'altre. ¡Quin llenguatge,

la nostra manera de moure'ns! Ballem un Braille invertit
a la pols de la sorra, creditors de topalls

a l'epicentre del castell de focs que fan les pedres.
Els arbres ens observen com si fossin una mare,

amb un esglai oscil·lant al mercuri de la saba;
ens deixen fer perquè intueixen que l'amor

és tan elàstic com una ombra, i tan compacte.
Mireu-los, somriuen amb el revers mat de les fulles.

Els nostres actes responen a deliris fortuïts
però els executem amb la seguretat dels éssers supervivents.

Semblem bossetes de carburants preprogramades,
però ensenyem les dents si estem alegres

i d'això en diem somriure. ¿Veieu el sol
en cadascuna de les coses que us envolten?

Hi veieu els vostres propis ulls? Sou els fills
d'una gran època. Un fetus en una àgora.

El que us ha concedit aquesta capa vermella
és la vostra perseverança en qüestionar

molt més que les vostres condicions externes.
Sou legítims com una estirp postolímpica.

Jo m'he escindit de la colònia fa alguns versos
i segueixo jugant amb els sediments d'una falda.

Aleno. Aleno mentre les altres coses sotsobren.
La cúpula ha transmudat les estrelles en peixos

i em plouen les escates per sobre;
són lents de contacte altament irritants que, tanmateix,

revesteixen aquest món d'una certa màgia.
Des d'aquí estant, cap teoria es conjuga en frau

i sembla possible acréixer qualsevol expectativa
sense afogar les veus que n'ennegreixen les muralles.